

HOVEDDEL I: HOVEDTREKK OG FORUTSETNINGER

1.1 Innledning og hovedtrekk

1.1.1 Generelt

Rådmannen legger med dette frem sitt forslag til budsjett for 2012 og handlingsprogram med økonomiplan for 2012-2015.

Forslaget til budsjett og økonomiplan er utarbeidet på grunnlag av Ringsaker formannskaps vedtak den 22.6.2011 ved f.sak 124/2011 om fastsetting av veiledende rammer for budsjettarbeidet. Vedtaket er fattet i etterkant av kommunestyrets rammekonferanse. Rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan er videre utarbeidet med utgangspunkt i regjeringens forslag til statsbudsjett for 2012 slik dette ble fremlagt torsdag den 6.10.2011.

Underveis i budsjettarbeidet har det vært tett dialog med de hovedtillitsvalgte og hovedverneombud. I tillegg har enhetslederne holdt egne orienteringer for tillitsvalgte innen sine ansvarsområder. Formannskapet ble i eget møte 19.10.2011 orientert om bl.a. budsettsituasjonen for 2012 og de øvrige år i økonomiplanperioden.

I fremdriftsplanen for budsjettarbeidet er det lagt opp til at formannskapet skal avgi innstilling om budsjett og økonomiplan i møte den 30.11.2011. Innstillingen vil så ligge ute til alminnelig ettersyn frem til den tas opp til behandling av kommunestyret i møte den 14.12.2011.

1.1.2 Strategi og prioritering

Kommunens visjon

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt av kommunestyret 27.9.2006, og Ringsaker kommunes visjon er der formulert til å være:

Ringsaker – vekst og utvikling!
--

Kommuneplanen angir retningen i arbeidet for å realisere visjonen ved at Ringsaker kommune skal:

- tilrettelegge for et mangfold av attraktive boområder i hele Ringsaker
- være næringslivets favorittkommune
- tilby et godt utbygget service- og tjenestetilbud
- sikre gode oppvekstmiljø
- sikre et bredt og mangfoldig kulturtilbud
- bygge opp kunnskap, kompetanse og utdanningstilbud
- sikre bærekraftig utnyttning av ressursene
- synliggjøre og utnytte det mangfold av muligheter som finnes i kommunen
- spille på lag med innbyggerne, private og offentlige aktører

Strategi og profil

Kommunens mer konkretiserte strategi er utledet med grunnlag i kommuneplanens føringer og utviklet gjennom de årlige budsjettprosessene. Strategien i arbeidet for videre vekst og utvikling i Ringsaker er stikkordsmessig beskrevet ved følgende oppsett:

”Kommunen med mangfoldet og de gode bostedene!”

- Brumunddal og Moelv som attraktive steder – byutvikling.
- God tilgang på attraktive boligtomter og mangfold i tilbudet.
- Bidrag til levende bygder.
- Fokus på Mjøsa og fjellområdene.

”Den næringsvennlige kommunen!”

- Fokus på næringsutvikling – vise handlekraft og initiativ i samarbeid med næringslivet.
- Infrastruktur og beliggenhet gir muligheter.
- Tilrettelegging av næringsarealer.
- Kompetanse, innovasjon og samarbeid.

”Oppvekstkommunen!”

- Barnehageplass til alle.
- Økt læringsutbytte i skolen, basisfagene i sentrum.
- Utbygging og rehabilitering av skolebygg.
- Satse på kultur – gode opplevelser, livskvalitet og oppmerksomhet.

”Kommunen med det gode tjenestetilbudet!”

- En effektiv og målrettet pleie- og omsorgstjeneste.
- Ansatte som yter kommunale tjenester med høy faglig kvalitet.

”Kommunen med orden i sakene!”

- Økonomien skal være i orden.
- Korrekt saksbehandling er en selvfølge.
- Kommunen som attraktiv arbeidsgiver.
- Godt vedlikeholdte og velstelte kommunale bygg og anlegg.
- Fremstå positivt og offensivt.

Det helt vesentlige for Ringsaker kommune er befolkningsvekst! Et livskraftig, attraktivt lokalsamfunn utvikler sine kvaliteter til beste for innbyggerne og ekspanderer! For å bevare kommunens andel av kommunesektorens frie inntekter må en holde tritt med befolkningsveksten i landet. Markant positiv utvikling i innbyggertallet over tid er den fremste indikasjon på hvorvidt kommunen lykkes i sin streben etter vekst og utvikling.

Den landsgjennomsnittlige veksten i folketallet har de senere år økt. Målformuleringer om at en må følge denne veksttakten er nødvendig, men alene ikke tilstrekkelig. Et mål skal være noe en virkelig må strekke seg etter uten at det blir urealistisk, men det må også konkretiseres og tallfestes.

Kommunen har ved utgangen av andre kvartal 2011 til sammen 33.015 innbyggere. Neste tallfestede arbeidsmål settes til 35.000! Ringsaker kommunes svært ambisiøse og optimistiske mål er å nå dette nivået innen 1.1.2018. Det betinger en gjennomsnittlig årlig vekst på over 300 innbyggere. Hvis en skulle oppnå en gjennomsnittlig årlig vekst på 200 innbyggere, som også må sies å være ambisiøst, så vil en nå 35.000 i 2022. Ringsaker kommune skal satse offensivt og målrette innsatsen med dette neste nivået for øye!

Rådmannen vil innledningsvis beskrive profilen på det økonomiske opplegget, hvor målet er å legge til rette for ønsket vekst. Det tas utgangspunkt i hovedkarakteristikkene i kommunens strategi. Disse karakteristikkene med tilhørende konkretisering beskriver hvordan det skal satses for å få til vekst og utvikling og nå det operasjonelle målet:

Ringsaker – 35.000!

Nærmere om "Kommunen med mangfoldet og de gode bostedene!"

Ringsaker kommune skal ta aktivt grep i boligpolitikken. Det er utarbeidet et ambisiøst program for tomte- og boligtilrettelegging. Satsingen omfatter også en omfattende utbygging av teknisk infrastruktur; veg, vann og avløp. I økonomiplanen prioriteres det å tilrettelegge for tilgjengelige og attraktive byggefelt i områdene Nes, Brumunddal, Stavsberg, Moelv og Brøttum hvor etterspørselen forventes å være størst. Tilgjengelige og attraktive tomter er basis for vekst og utvikling. Kommunen skal tiltrekke seg folk i alle aldersgrupper til attraktive tettsteder og levende bygder og bygdesentre.

Kommunens andre hovedgrep for å fremme vekst er nettopp å videreutvikle byene. Brumunddal og Moelv er i ferd med å utvikle et noe mer bymessig preg som trengs for å fremstå tilstrekkelig attraktive. Det prioriteres å utarbeide sentrumsplaner som skal gi muligheter for den utviklingsretning en ønsker for Brumunddal og Moelv.

Byene og tettstedene må fremstå som attraktive, tiltalende og funksjonelle. Servicetilbudene må videreutvikles og appellere. Det initieres samarbeid med handelsstand, gårdeierforeninger, bedrifter, grunneiere m.fl. samtidig som kommunale tiltak gjennomføres. De kommunale tiltakene søkes innrettet slik at de skal stimulere til videre utvikling på privat side. Rådmannen er av den klare oppfatning at det er mye bra på gang; næringslivet utvikler seg, og en opplever spennende nyetableringer.

Kommunen byr på kvaliteter av ulik art; dette spenner fra de Mjøsnære arealene og til fjellet. Kommunen har med sin spredtbygde karakter utfordringer som må håndteres gjennom rullering av kommuneplanen. Også ute på bygdene er det mye positivt på gang. I regi av så vel tradisjonsrike som nyetablerte virksomheter utvikles det med kulturlandskapet som bakteppe en rekke attraktive tilbud, som opplever betydelig interesse og etterspørsel.

Landbruket er viktig, både som næring og premiss for utvikling av kulturlandskapene. Arbeid med miljøvern er en prioritert del av kommunens plan- og utviklingsarbeid og synliggjøres i en rekke tiltak.

Arbeidet med å øke tilgjengeligheten til Mjøsa og tilrettelegging av strandsonen prioriteres høyt. Her er det ressurser som har et betydelig potensial for å bidra til vekst. I dag er store deler av stranda ved Brumunddal i privat eie og uten opparbeidelse. Dette området bør etter rådmannens mening utvikles som en attraksjon og brukes aktivt i arbeidet for vekst og utvikling. Kommunen bidrar også på ulikt vis i andre konkrete prosjekter ved Mjøsa fra sør til nord.

I denne sammenhengen nevnes også vann- og avløpsplan for Sjusjøen og kommunedelplan for fjellområdene. Kommunen vil bidra med betydelige beløp for å øke kapasiteten for vann og avløp i Ringsakerfjellet. Utviklingen i hytteområdene og aktiviteten i fjellet må i fremtiden utløse vekst.

Nærmere om "Den næringsvennlige kommunen!"

Næringslivet skal oppleve Ringsaker som en attraktiv samarbeidspartner. Det er viktig at Ringsaker kommune er offensiv i næringsarbeidet og fremstår som handlekraftig og resultatorientert. Næringslivet skal oppleve å ha gode rammebetingelser i kommunen.

Grunnlaget for befolkningsvekst understøttes gjennom positiv næringsutvikling. Derfor vektlegges aktiviteter og tiltak overfor næringslivet og enkeltbedrifter, blant annet ved å:

- Tilrettelegge for god kontakt mellom næringslivet og kommunen
- Etablere et godt samarbeid i regionen i næringslivssaker av felles interesse og betydning
- Arbeide for flere kunnskapsintensive arbeidsplasser i Ringsaker
- Stimulere til etablering av virksomheter innen nye næringer
- Bidra til god tilgang på næringsarealer

Det må satses på grunnerverv og opparbeidelse av nye kommunale næringsområder.

Nærmere om "Oppvekstkommunen!"

Oppvekstkommunen Ringsaker viser seg særlig i satsingene innen skole, barnehage og kulturområdet. Gjennom en rekke tiltak skal Ringsaker fremstå som oppvekstkommunen! Det skal være attraktivt å etablere seg i Ringsaker samtidig som det skal være slik at de som allerede er her, ønsker å bli værende.

Ringsaker skal til enhver tid ha full barnehagedekning. Barnehagene arbeider kontinuerlig med utvikling av kvaliteten gjennom ulike satsningsområder fra rammeplan for barnehagen. Sentrale tiltak er bl.a. å øke kompetansen blant barnehageansatte, styrke læringsmiljøet i barnehagene og sikre overgangen og sammenhengen mellom barnehage og skole. Gjennom økt fokus på tidlig innsats er det igangsatt prosjekter innen matematikk (i 12 barnehager) og engelsk (i 4 barnehager). Videre satses det på å få med barnehager i internasjonale prosjekt, slik at barna får kjennskap til andre kulturer og personalet kan utveksle kompetanse over landegrensene.

I grunnskolen skal det arbeides ut fra et krystallklart mål om økt læringsutbytte. Rådmannen driver et omfattende arbeid med formål å bedre resultatene. Hovedprioriteringen er å bedre resultatene innen norsk, matematikk og engelsk samtidig som sosiale ferdigheter fokuseres. Elevenes ferdigheter i lesing, skriving og matematikk er avgjørende for å lykkes også i de øvrige fagene.

I perioden vil det fortsatt satses på den vedtatte rehabiliterings- og utbyggingsplanen for skolene, med utbygging av Brøttum skole som første prosjekt og ny barneskole i Moelv som det neste. I tillegg er det startet opp planarbeid for både Mørkved og Stavsberg skole. For å få gode løsninger må det legges til grunn gjennomarbeidede rom- og funksjonsprogram, og all erfaring tilsier at disse prosessene tar noe tid. Konkrete løsningsskisser er også nødvendig for å kunne komme fram med foreløpige kostnadsoverslag som grunnlag for budsjettering. Tilsvarende må det arbeides med situasjonsplaner som utgangspunkt for å vurdere de tomtemessige behovene og aktuelle grunnerverv.

Kultur er det neste hovedgrepet som skal bidra til vekst og utvikling. En rekke tiltak er innarbeidet i det økonomiske opplegget som nå fremmes. Framover vil en arbeide for å utvikle dette videre.

Nærmere om "Kommunen med det gode tjenestetilbudet!"

Utfordringen de siste årene innenfor pleie- og omsorgssektoren har vært at etterspørselen etter tjenester har vokst. Rådmannen vurderer at utfordringen må løses både gjennom effektivisering, utvikling av nye tjenestetilbud og ved påvirkning av etterspørselen.

Rådmannen besluttet ved behandlingen av budsjett 2010 en tiltakspakke innen pleie- og omsorgstjenesten, bestående av tiltak for lederutvikling, kostnadskontroll, tjenestetildeling, kompetanseheving og strategiutvikling, med en samlet gjennomføringsperiode på to år. Effekten vil inntre etter hvert som tiltakene iverksettes.

Behovet for utvikling av nye tjenestetilbud og påvirkning av etterspørsel, blir ivaretatt gjennom utarbeidelsen av en overordnet strategi for helse-, pleie- og omsorgstjenestene. Målet er å sikre at kommunen også i framtida skal tilby effektive og målrettede tjenester til brukerne, samtidig som en sikrer god styring med ressursbruken. Strategien har et konkret tidsperspektiv fram til 2022, men skal også se hen til de neste tiårene. Lovverk, nasjonale og kommunale planer og utredninger gir føringer for hvordan strategien bør utformes.

Påvirkning av etterspørselen etter pleie- og omsorgstjenester er sentralt i den kommende samhandlingsreformen. Dette er integrert i strategiarbeidet. Tiltak som bedrer forebygging,

samhandling og brukernes egenmestring, vil stå sentralt. Rådmannen legger opp til dialog og høringsrunder underveis i strategiarbeidet.

Nærmere om "Kommunen med orden i sakene!"

Ringsaker kommune har et mangfoldig og godt utbygget tjenestetilbud. Tjenestetilbudet er helt sentralt for å oppnå vekst og utvikling. Brukere og samarbeidsparter skal oppleve kommunens saksbehandling som god, rask og korrekt.

Kommunen må være effektiv for å ha legitimitet i samfunnet. Et viktig stikkord er samfunnsansvarlig drift. Dette innebærer god ledelse, effektiv drift, god økonomistyring og en god arbeidsgiverpolitikk. Kommunen må være omstillingsdyktig og i stand til å møte endrede behov. Fornyelse trengs for å møte utfordringene som ligger i å gi innbyggerne tidsriktige og kvalitativt gode tjenester, og for å ivareta de ansatte og de krav som stilles i dagens arbeidsmarked.

Kommunens omdømme vil alltid være et fokusområde. Omdømmet har sammenheng med hvordan kommunen lykkes i arbeidet både med samfunnsutviklingen og produksjonen av velferdstjenester samtidig som det er avgjørende hvordan dette håndteres kommunikasjonsmessig så vel internt som eksternt.

1.1.2 Om dokumentene

Budsjettdokumentene presenteres etter inndelingen i virksomhetsområder og resultatenheter i henhold til organiseringen av kommunens administrative og tjenesteproduserende virksomhet.

Dokumentets tekstdel (blå bok) er inndelt i seks hoveddeler med vedlegg. Hoveddel I er en kortfattet presentasjon av sentrale forutsetninger/rammebetingelser, kommunens plansystem og budsjettprosess og utvalgte KOSTRA nøkkeltall. Hoveddel II fremviser den økonomiske helheten i budsjettforslaget. Forslaget kommenteres på overordnet nivå. Foreslåtte endringer i forhold til 2011 presenteres særskilt i egne tabeller for henholdsvis nye drifts- og investeringstiltak. Hoveddel III omhandler bolig- og tomtetilrettelegging. Hoveddel IV omtaler forslaget for hvert enkelt virksomhetsområde. I hoveddel V kommenteres endringer i økonomireglementet og gebyrregulativet. I hoveddel VI har rådmannen tatt inn sitt forslag til vedtak om budsjettet.

Dokumentets talldel (rosa bok) presenterer forslaget til drifts- og investeringsbudsjett fordelt etter virksomhetsområde på hovedartsgruppe i samsvar med det spesifikasjonsnivået som det er lagt opp til i økonomireglementet. Investeringsbudsjett er i tillegg spesifisert pr prosjekt. I dokumentet inngår også andre spesifikasjoner og hovedoversikter til årsbudsjettet samt forslag til økonomireglement og gebyrregulativ. Videre er oversikter knyttet til økonomiplanen tatt inn i rosa bok.

På kommunens internettsider (www.ringsaker.kommune.no) vil det være tilgjengelig mer detaljerte talloppstillinger (gul bok). Disse detaljoppstillingene er kun tilgjengelig på internett. Hele budsjettforslaget er også tilgjengelig her.

1.1.3 Nærmere om budsjettforslagets bakgrunn og forutsetninger

I gjeldende budsjett og økonomiplan ble det søkt lagt en profil og foretatt prioriteringer i samsvar med strategien for vekst og utvikling. Rådmannens forslag til budsjett 2012 og økonomiplan 2012-2015 er for en stor del en videreføring av denne profilen gjennom de tiltak som foreslås. Som følge av en strammere budsjettsituasjon har det imidlertid vært nødvendig å justere noe på fremdriften av investeringstiltak knyttet til bl.a. sentrumsutvikling og skole- og barnehageutbygging. I forslaget til driftsbudsjett har en forsøkt å unngå krevende kutt i de velferdstjenester som er sentrale for kommunens strategi.

Budsjettforslaget er på vanlig måte korrigert for helårsvirkning av tiltak som er satt i gang i løpet av 2011 og tiltak som er vedtatt iverksatt i 2011. I denne sammenheng nevnes at det er innarbeidet en

økning på hele 14 mill. kroner til dekning av konsekvensene av ny finansieringsordning for ikke-kommunale barnehager som ble innført fra 2011. I 2011 ble nevnte beløp dekket ved bruk av ubrukte skjønnsmidler til barnehager, jf. k.sak 45/2011 – rapport 1. tertial.

I tillegg er det innarbeidet helårsvirkninger av lønnsoppgjør og endrede pensjonsvilkår. Økningen i lønns- og pensjonsutgifter i 2011 ble vesentlig høyere enn forutsatt. Lønnsoppgjøret ble om lag 8 mill. kroner dyrere på årsbasis enn det som var lagt til grunn, mens pensjonsutgiftene økte med totalt 16,7 mill. kroner utover budsjett i 2011.

Budsjettforslaget er oppdatert i forhold til øvrige endringer i kommunens rammevilkår. Dette omfatter bl.a. de økonomiske konsekvenser av samhandlingsreformen som iverksettes fra 1.1.2012. Dette er en stor reform som innebærer at kommunene får et langt større ansvar for helsetjenestene enn tidligere. Ringsaker er gjennom rammetilskuddet tilført 39,8 mill. kroner til medfinansiering av pasienter som legges inn på sykehus og til utskrivningsklare pasienter. Midlene disponeres til dekning av utgifter ved samhandlingsreformen.

For øvrig vil rådmannen minne om at endringene i inntektssystemet for kommunene i 2011 innebar en omfattende omfordeling av inntekter mellom kommunene. Gjennom utgiftsutjevningen ble Ringsaker kommune trukket med 30,4 mill. kroner. Det er ingen vesentlige endringer i kostnadsnøkkelene for 2012, men det er foretatt noen justeringer av alderskriteriene i forhold til samhandlingsreformen. Trekket i utgiftsutjevningen i 2012 er om lag 28,3 mill. kroner.

I budsjett 2011 ble det vedtatt kutt i driftsutgifter for til sammen 17,7 mill. kroner, herav 8,3 mill. kroner som generelle kutt i virksomhetsområdenes driftsrammer, samt inntektsøkninger på 3,8 mill. kroner, netto 21,5 mill. kroner. Denne rammereduksjonen er videreført i forslaget til budsjett 2012 og økonomiplan 2012-2015.

Ved behandling av rammesaken, jf. f.sak 124/2011, ble det vedtatt veiledende rammer for virksomhetsområdene med et samlet inndekningsbehov på 25 mill. kroner i 2012 som ville øke til til om lag 30,8 mill. kroner i 2013, 39,5 mill. kroner i 2014 og 49,3 mill. kroner i 2015.

Tabell 1.1.3.1 Inndekningsbehov 2012-2015 (kr 1.000)

Inndekningsbehov	2012	2013	2014	2015
2012	25 000	25 000	25 000	25 000
2013		5 845	5 845	5 845
2014			8 605	8 605
2015				9 850
Sum	25 000	30 845	39 450	49 300

Siden rammesaken ble behandlet 22.6.2011 har det vært nødvendig å innarbeide i budsjetttrammen en økning på utgiftssiden med til sammen 1,15 mill. kroner knyttet til økt kontingent til KS med kr 300.000, økte satser for skoleskyss med kr 650.000 og frikjøp av tillitsvalgte med kr 200.000,

Ved brev av 1.9.2011 har KLP informert kommunene om at pensjonspremien for 2012 vil øke fra 7,77 % til 9,03 % for fellesordningen og fra 8,96 % til 10,3 % for sykepleierordningen. Samlet gir dette en økning i premien for de to ordningene på 10,4 mill. kroner. Statens pensjonskasse har varslet om en økning på 1,8 mill. kroner. Til sammen øker pensjonspremien i 2012 med 12,2 mill. kroner. Dette kommer i tillegg til ovennevnte inndekningsbehov. Det vises til kap. 4.22 for en nærmere omtale av økningen i pensjonsutgiftene.

Hensyntatt ovennevnte utgiftsøkninger er inndekningsbehovet pr år i økonomiplanperioden følgende:

Tabell 1.1.3.2 Inndekningsbehov 2012-2015 (kr 1.000)

Inndekningsbehov	2012	2013	2014	2015
	38 350	44 200	52 800	62 650

Det er innarbeidet generelle prosentvise kutt i driftsrammene til virksomhetsområdene for til sammen 5,0 mill. kroner, tilsvarende 0,41 % av resultatenhetenes nettoramme ut fra opprinnelig budsjett 2011.

For resten av inndekningsbehovet er det utredet spesifiserte innsparingstiltak og inntektsøkninger. Dette omfatter bl.a. en gjennomgang/vurdering av standard/kvalitet/omfang på de kommunale tjenestene, organisering av tjenesteapparatet, mulighetene for omstilling og effektivisering m.m., samt en fullstendig gjennomgang av gebyrregulativet. Rådmannen har i tett samarbeid med de ansattes organisasjoner vurdert ulike innsparingstiltak innenfor en rekke tjenesteområder. I tillegg er det sett på evt. heving av gebyrsatsene utover prisstigningen for de gebyrer hvor økningen ikke er regulert ved lov og forskrift. Videre er det lagt opp til salg av faste eiendommer, noe som vil redusere utgifter til drift og vedlikehold. På bakgrunn av ovennevnte foreslås det innsparingstiltak som listet opp i tabellen under. Hvert tiltak er omtalt under kommentarene til de respektive virksomhetsområder.

Tabell 1.1.3.3 Innsparingstiltak og inntektsøkninger 2012-2015 (kr 1.000)

Tiltak	2012	2013	2014	2015
Inndragning av administrative/merkantile stillinger	-500	-1 000	-1 000	-1 000
Redusert bemanningsnorm i skolefritidsordningen	-400	-800	-800	-800
Reduksjon av midler til skolebibliotekene	-300	-300	-300	-300
Sammenslåing av omsorgsdistrikter i Brumunddal	-810	-800	-800	-800
Reduksjon av bemanning av tilrettelagte kulturtilbud	-250	-500	-500	-500
Nedleggelse av bibliotekfilialer	-140	-281	-281	-281
Reduksjon av bemanning av brannvaktlag på Nes	-450	-450	-450	-450
Energiøkonomisering - redusert energiforbruk	-300	-300	-300	-300
Salg av kommunale eiendommer - redusert drift og vedlikehold	-140	-280	-280	-280
Sammenslåing av rustjenesten i Ringsaker kommune	-328	-656	-656	-656
Omorganisering av det spesialpedagogiske tilbudet (RAUS) inkl. redusert renhold, drift og vedlikehold	-902	-1 805	-1 805	-1 805
Endret drift av Brumunddal motorsenter inkl. redusert renhold og drift og vedlikehold	-111	-222	-222	-222
Økning av gebyrsatser utover generell prisstigning	-389	-389	-389	-389
Totalt	-5 020	-7 783	-7 783	-7 783

I tillegg til innsparingstiltakene og inntektsøkningene vist over er det foretatt en ny vurdering av midler ført opp til dekning av neste års lønnsoppgjør, slik disse foreløpig var beregnet i rammesaken, basert på en reduksjon av forventet lønnsvekst inkl. overheng fra 4,4 til 4,2 prosent. Dette gir en reduksjon i budsjettet for 2012 på om lag 2,5 mill. kroner. Videre var det i 2012 lagt inn en styrking av lønnsreserven til dekning av merutgifter ved lønnsoppjøret i 2011 på 4,5 mill. kroner. Etter at lønnsoppjøret er endelig beregnet er dette beløpet redusert med 3,2 mill. kroner. Det er også foretatt en lang rekke andre mindre justeringer av enkeltposter på utgifts- og inntektssiden i budsjettet som sammen med nevnte lønnsendringer samlet har bidratt med innsparinger på vel 7 mill. kroner i 2012. I og med at innsparingen knyttet til lønnsreserven bare gjelder 2012 er innsparinger utover i perioden en god del mindre.

For å dekke inn det resterende avviket i budsjettet foreslår rådmannen å øke eiendomsskatten i en kombinasjon av redusert bunnfradrag med kr 150.000 og økt skattesats fra 2,0 til 2,7 promille. Økningen i skattesats må ses i sammenheng med at inntektene fra eiendomsskatten siden den ble

innført i 2006 kun har blitt endret som følge av økt bolig- og hyttebygging. Hadde den blitt undergitt prisfremskrivning som andre sentrale inntekter ville eiendomsskatten vært om lag 8,3 mill. kroner høyere. Reduksjon i bunnfradrag utgjør om lag 6 mill. kroner og økt eiendomsskattesats som nevnt utgjør om lag 15,3 mill. kroner. Til sammen vil dette dermed gi kommunen økte inntekter på i underkant av 21,3 mill. kroner årlig i økonomiplanperioden.

Under vises inndekningen av budsjettavviket i perioden 2012-2015.

Tabell 1.1.3.4 Inndekning av budsjettavvik 2012-2015 (kr 1.000)

	2012	2013	2014	2015
Inndekningsbehov	38 350	44 200	52 800	62 650
Inndekning:				
Generelt prosentvis kutt	5 000	5 000	5 000	5 000
Innsparingstiltak	5 020	7 780	7 780	7 780
Øvrige innsparinger	7 060	2 850	750	600
Økt eiendomsskatt	21 270	21 270	21 270	21 270
Bruk av disp.fond	0	7 300	18 000	28 000
Sum	0	0	0	0

Etter en krevende budsjettprosess gjenstår å finne dekning for 7,3 mill. kroner i 2013, stigende til 18 mill. kroner i 2014 og 28 mill. kroner i 2015. Inntil videre er de 3 siste årene i økonomiplanen rent teknisk saldert med bruk av disposisjonsfond. Det må utredes utgiftsreduksjoner, alternativt inntektsøkninger, for å dekke opp ubalansen i de tre siste årene i økonomiplanen. Dette må det nå arbeides med i i første halvår 2012.

Det økonomiske opplegget for perioden 2012-2015 er svært stramt. Det er ingen reserver til å dekke opp for evt. økte utgifter eller reduserte inntekter i forhold til budsjett. Robustheten i budsjettet er således svekket. Samtidig er det en rekke behov innen de ulike tjenesteområdene som en ikke kan imøtekomme på en fullgod måte. Rådmannen vil på samme måte som tidligere følge nøye med på utviklingen av både inntekts- og utgiftssiden i budsjettet for raskt å kunne foreslå og iverksette tiltak dersom inntekts- eller utgiftsforutsetninger endres gjennom året.

I forhold til gjeldende økonomiplan er investeringsnivået noe lavere i 2012 og i de øvrige årene i økonomiplanen. For å redusere noe på rente- og avdragsbelastningen har det vært nødvendig både å redusere på omfanget av investeringer og forskyve enkelte investeringer utover i tid. Det er allikevel lagt opp til betydelige investeringer i neste 4-års periode, i hovedsak finansiert med lån, men også et stort innslag av egenfinansiering. I 2012 er det lagt opp til investeringer på til sammen 172,5 mill. kroner, hvorav 129,6 mill. kroner er finansiert med lån.

Som det fremgår av tabellen over, er det fortsatt utfordringer med budsjettbalansen. En må derfor utrede ytterligere inndekningstiltak. I den sammenheng foreslår rådmannen at det gis et oppdrag med å legge fram en sak i løpet av første halvår 2012 hvor det skisseres alternative løsninger innen barnehage- og skolesektoren i nordre del av kommunen. Det må utredes muligheter for bedre utnyttelse av eksisterende bygningsmasse og alternative måter å tilnærme seg de utbyggingsbehovene en står overfor. Her må også strukturelle forhold gjennomgås. Utredningen må ta utgangspunkt i de investeringsrammer som vedtatt økonomiplan inneholder og forholde seg til de ytterligere inndekningsbehov økonomiplanen angir.

Rådmannen mener det også bør ses på om noen av de oppgavene Ringsaker i dag ivaretar på egenhånd kan løses på en rimeligere måte i et samarbeid med andre kommuner. Aktuelle interkommunale samarbeidsløsninger kan være innenfor innkjøp og samfunnsmedisin. En undersøker mulighetene for dette og om det er andre oppgaver som egner seg for et slikt samarbeid og kommer i tilfelle nærmere tilbake til dette.

Det foreslås at det utredes og gjennomføres salg av kommunale eiendommer for å frigjøre kapital som senere kan disponeres til finansiering av investeringer, men særlig for å spare driftsutgifter i forbindelse med eiendommene. Dette er eiendommer som i liten eller ingen grad inngår i tjenesteproduksjonen. Ved å selge eiendommer vil det være mulig å redusere på drift og vedlikehold og i noen tilfeller renhold. Noe effekt av dette er allerede innarbeidet i budsjett og økonomiplan. Under er det listet eiendommer som er aktuelle å utrede for salg.

Tabell 1.1.3.5 Eiendommer som utredes for salg

Eiendom
Dæhli skole
Årengen skole
Årengen, lærerbolig
Ny Bårdset
Mæhlumsveien A, Brøttum
Elgtråkket 94, Moelv
Flåhagveien 26, Brumunddal
Kylstad lærerbolig
Skarpsno lærerbolig, Klokkerveien 4, Moelv
Lærerbolig i Nydal, Engejordet
Hagebakken 1, Moelv
Åshøgdsveien 119
Mæhlumsveien B, Brøttum
Ringstrand/Nordstrand
Frydenlund, Rudshøgda
Tomannsbolig ved Tingnesbygget
Motorsentret i Strandsagveien, Brumunddal
Tingnesveien 800, Nes
Spurvestien 32, Brumunddal
Mausetveien 526 (ved Mauset skole)

Rådmannen vil utrede de ulike eiendommene og evt. andre eiendommer. Det foreslås at det gis en fullmakt til administrasjonen til å realisere i den grad utredningene tilsier det.

Der er grunn til å utvise stor forsiktighet med ytterligere økning av utgiftene slik rammeforutsetningene synes å utvikle seg. Rådmannen vil komme nærmere tilbake til dette i 1. tertialrapport for 2012. Ringsaker kommune har alltid vektlagt jevnest mulig utvikling i tilpasning til rammene, og en har videreført denne linjen i det økonomiske opplegget. Hvis utgiftene skal økes ytterligere må inntektene økes.

De mer detaljerte beskrivelsene fremgår av de respektive kapitlene i hoveddel IV.

Sentrale inntektsforutsetninger

Noen av de sentrale inntektstforutsetningene som er lagt til grunn i rådmannens budsjettforslag kan stikkordsmessig sammenstilles slik:

- Ved budsjettering av skatt og rammetilskudd har rådmannen i budsjettforslaget tatt utgangspunkt i regjeringens anslag i beregningsteknisk dokumentasjon (Grønt hefte) som fulgte statsbudsjettforslaget som ble fremlagt 6.10.2011.
- Kommunale betalingssetser er i utgangspunktet prisjustert med 3,6 prosent. Enkelte satser har en noe høyere prisjustering. Det er imidlertid en del variasjoner bl.a. som følge av forskriftsbestemmelser og øvrige sentrale føringer på gebyrnivå. De enkelte betalingssetsene fremgår av hoveddel III i rosa bok.

- Det er budsjettert med eiendomsskatt i hele kommunen på 58,66 mill. kroner i 2012. Det er lagt til grunn en sats på 2,7 promille. Bunnfradraget foreslås redusert fra kr 200.000 til kr 50.000. Den budsjetterte inntekten fra eiendomsskatten er trappet opp med kr 350.000 pr år som følge av forventet bolig-, hytte- og næringsutbygging.
- I budsjett 2012 er det ført opp til sammen 44,2 mill. kroner i utbetaling av utbytte fra Eidsiva Energi AS og Vangsveien 73 AS. Tilsvarende beløp er lagt inn i de øvrige årene i økonomiplanperioden. Alle midlene går hvert år i sin helhet til å saldere driftsbudsjettet.
- Det er budsjettert med 40,6 mill. kroner i vertskommunetilskudd. Endelig beløp vil først foreligge etter at statsbudsjettet er vedtatt. Tilskuddet er redusert med 1,3 mill. kroner i forhold til nivået i 2011 som følge av frafall 2 brukere i 2010. Det vises til omtale av vertskommunetilskuddet under kap. 4.24.
- Toppfinansieringsordningen for særlig ressurskrevende tjenester er i statsbudsjett for 2012 foreslått endret ved å øke innslagspunktet fra kr 895.000 til kr 935.000. Kompensasjonsgraden foreslås videreført på 80 prosent i 2012. I rådmannens budsjettforslag forutsettes en økning i tilskudd til ressurskrevende tjenester på om lag 2,6 mill. kroner i forhold til opprinnelig budsjett 2011. Økningen disponeres til nye ressurskrevende brukere. Tilskudd til ressurskrevende tjenester er budsjettert med 32,27 mill. kroner.
- For å finansiere brutto investeringer på 172,5 mill. kroner forutsettes dette finansiert med et låneopptak på 129,6 mill. kroner, bruk av investeringsfond med 11,6 mill. kroner, bruk av driftsmidler med 13,6 mill. kroner (herav 12 mill. kroner i investeringsmoms) samt tilskudd på 17,7 mill. kroner.

1.1.4 Rådmannens prioriteringer

Foruten å legge inn helårskonsekvenser i 2012 av igangsatte tiltak i 2011, økonomiske konsekvenser av kommunale vedtak og statlige tiltak som følger av statsbudsjett 2012 samt en rekke innsparingstiltak, har rådmannen prioritert bl.a. følgende tiltak i budsjett 2012 og økonomiplan 2012-2015:

- Innenfor barnehageområdet er det i 2013 ført opp driftsmidler til to nye avdelinger i Simenstua barnehage på Stavsberg. Dersom det viser seg at etterspørselen etter barnehageplasser ved barnehageopptaket i 2012 er større enn tilgjengelige plasser vil en vurdere muligheten av å fremskynde utvidelsen av nevnte to avdelinger. Dette vil en komme tilbake. Det er innarbeidet til sammen 14 mill. kroner i forbindelse med ny finansieringsordning for private barnehager som ble iverksatt fra 2011, jf. k.sak 22/2011.

Det er ført opp investeringsmidler til ny barnehage i Moelv og Brøttum/Næroset mot slutten av økonomiplanperioden. Når det gjelder ny barnehage på Brøttum og i Næroset vil det ikke bli fremmet sak om rom- og funksjonsprogram og forprosjekt før prosjektene er finansiert i økonomiplanen. Som et alternativ for etablering av ny barnehage i Næroset er det aktuelt å utrede flytting av paviljongen i Lismarka til Næroset og med oppgradering til permanent drift. Paviljongen kan imidlertid ikke flyttes før det er bygd ny barnehage på Brøttum. Som tidligere nevnt ber rådmannen om at det blir gitt i oppdrag å utrede alternative løsninger innen barnehage og skole i nordre del av kommunen. Dersom rådmannen i den forbindelse finner alternative lokaler i Lismarka for barnehagedrift, kan paviljongen frigis før ny barnehage på Brøttum er bygd. Dette vil i så fall muliggjøre en raskere etablering av ny barnehage i Næroset. Rådmannen vil også få bemerke at det så langt ikke er innarbeidet driftsmidler til en utvidelse av de planlagte barnehagene i forhold til dagens drift.

- I økonomiplanperioden 2012- 2015 er det til sammen innarbeidet hele 273,5 mill. kroner til investeringsprosjekter innen virksomhetsområde undervisning. Av konkrete prosjekter nevnes fullfinansiering av Brøttum barne- og ungdomsskole med 70,9 mill. kroner. Sammen med tidligere bevilgninger utgjør bevilgningen 180 mill. kroner. Moelv skole som foreløpig er innarbeidet med 126,7 mill. kroner. Utbedringer av Hempa skole er ført opp med 7,2 mill. kroner. Sammen med bevilgninger i 2011 utbedres Hempa skole for 12,5 mill. kroner. Til slutt er Mørkved og Stavsberg skoler innarbeidet med et beløp på hhv. 25 og 10 mill. kroner i 2015. Planleggingen av sistnevnte skoler er i gang.
- I forbindelse med at samhandlingsreformen iverksettes fra 1.1.2012 vil Ringsaker kommune få økt rammetilskuddet med 39,817 millioner kroner. Av dette beløpet er 35,278 mill. kroner kompensasjon i forhold til kommunal medfinansiering av spesialisthelsetjenesten. I tillegg mottar Ringsaker en særskilt kompensasjon på kr 594.000, slik at beløpet til medfinansiering utgjør 35,872 mill. kroner. Resten av økningen i rammetilskuddet på 3,945 mill. kroner er kompensasjon for utskrivningsklare pasienter fra sykehus. Hele beløpet vil bli disponert til dekning av utgifter ved samhandlingsreformen. Bl.a.vil noe av beløpet finansiere drift av et kommunalmedisinsk senter på Tømmerli med til sammen 16 sengeplasser fordelt på rehabilitering- og intermedieærfunksjoner og med en fleksibel bruk av sengeplassene. Det vises til nærmere omtale av samhandlingsreformen i kapittel 4.5.
- Rammene til barnevernstjenesten er økt med kr 600.000 til dekning av økte utgifter til fosterhjem. Videre er barnevernsbudsjettet kompensert for økte satser i institusjon og økt lønn i fosterhjem med om lag kr 500.000.
- Det er innarbeidet 1,15 mill. kroner til dekning av økte sosialhjelpsutgifter i budsjettet til sosiale tjenester. Det er også kompensert for økte utgifter ved Kvalifiseringsprogrammet og Introduksjonsprogrammet som følge av endringer i Folketrygdens grunnbeløp.
- I økonomiplanperioden er det ført opp investeringer for netto 149 mill. kroner utenfor VAR, hvorav 55,5 mill. kroner investeres i 2012. Innenfor VAR er det lagt opp til investeringer for 143,7 mill. kroner i planperioden og 27,7 mill. kroner i 2012.
- Det er i budsjettet foreslått opprettet 20,55 årsverk og inndratt 18,54 årsverk. I 2012 vil kommunen dermed ha 2.048,12 faste årsverk. I tillegg vil det være 32 lærlinger.

1.2 Rammebetingelser og økonomiske forutsetninger

1.2.1 Innledning

I denne delen av dokumentet presenteres de overordnede økonomiske rammebetingelsene samt de gjennomgående forutsetninger som budsjett- og økonomiplanforslaget bygger på. De nærmere inntektsanslagene for Ringsaker kommune presenteres i hoveddel IV.

Kommunesektorens skatteinntekter og rammetilskudd er sektorens frie inntekter. Andelen skatteinntekter og rammetilskudd er hhv. om lag 52 prosent og om lag 48 prosent av de frie inntektene. Disse inntektene kan disponeres fritt innenfor rammen av lover og regelverk. Andelen frie inntekter av de samlede inntekter anslås å utgjøre vel 76 prosent i 2012. Medregnet momskompensasjon, som kan betraktes som frie inntekter, kan andelen frie inntekter anslås til vel 80 prosent.

Andelen øremerkede tilskudd må benyttes i tråd med formål og tiltak som er angitt for bevilgningen. Andelen øremerkede tilskudd utgjør 4,5 prosent av de samlede inntektene. Etter innlemmingen av de øremerkede tilskuddene til barnehager, kvalifiseringsprogram og krisesenter, er andelen øremerkede tilskudd på et historisk lavt nivå.

Gebyrinntekter er kommunale avgifter og egenbetaling for tjenester som leveres av kommunen, eksempelvis tekniske tjenester, helse- og omsorgstjenester og barnhager. Gebyrinntektenes andel av de samlede inntektene anslås til 13 prosent i 2012. Andelen øvrige inntekter er beregnet til 6 prosent.

Ringsaker kommune ligger under det gjennomsnittlige nivået for frie inntekter; nærmere bestemt på 94 prosent hvis en ser bort fra eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter. Hvis en tar med eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter, ligger Ringsaker kommune fortsatt på 94 prosent av gjennomsnittlig nivå i 2010. Disse inntektsforskjellene fremstår etter at en har korrigert for ulikheter i utgiftsbehovet.

Størrelsen på og utviklingen av de frie inntektene er særlig avgjørende for vurderingen av økonomiske forutsetninger og hvilken handlefrihet en dermed kan legge til grunn for økonomiplanperioden. Dette har igjen konsekvenser for hvilket tjenestetilbud kommunen kan gi innbyggerne.

1.2.2 Hovedtrekkene i statens økonomiske opplegg for kommunesektoren

Kommunesektorens inntekter i 2011

Grunnlaget for inntektsanslag i budsjett 2012 og økonomiplan 2012-2015 er bl.a. anslaget på frie inntekter i 2011.

I revidert nasjonalbudsjett 2011 ble realveksten i kommunesektorens samlede inntekter anslått til 4,5 mrd. kroner, hvorav 0,6 mrd. kroner var frie inntekter. Veksten ble regnet fra regnskapstall for 2010. Ny informasjon om skatteinngangen trekker i retning av at kommunesektorens skatteinntekter i 2011 vil bli om lag 1,0 mrd. kroner høyere enn lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett 2011. Oppjusteringen fordeler seg med 800 mill. kroner på kommunene og 200 mill. kroner på fylkeskommunene.

Finansdepartementet har i brev til Stortinget av 31.10 orientert om det foreligger ny informasjon om skatteinngangen for kommuner og fylkeskommuner i 2011. Likning og skatteoppgjør for personlige skattytere for inntektsåret 2010, samt høy vekst i den løpende skatteinngangen hittil i år, trekker i retning av at skatteinntektene til kommunesektoren i 2011 vil bli om lag 1,5 mrd. kroner høyere enn anslått i nasjonalbudsjettet 2012. Dette vil også kunne påvirke skatteinntektene for kommunesektoren i 2012, slik at disse kan bli høyere enn anslått i nasjonalbudsjettet 2012. Utviklingen i disse skatteinntektene er imidlertid påvirket av en rekke andre usikre forhold i norsk og internasjonal

økonomi. Regjeringen vil som vanlig legge fram en ny vurdering av kommuneøkonomien i revidert nasjonalbudsjett 2012. I forhold til anslaget på frie inntekter i Ringsaker har rådmannen forholdt seg anslaget som følger av beregningsteknisk dokumentasjon til statsbudsjett 2012.

Pris- og kostnadsveksten i kommunesektoren i 2011 (deflator) anslås til 3,4 prosent, samme anslag som i revidert nasjonalbudsjett 2011.

Den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2011 anslås etter dette til 5,5 mrd. kroner, tilsvarende 1,7 prosent. For de frie inntektene anslås en realvekst på 1,6 mrd. kroner, eller 0,6 prosent.

For Ringsaker kommune innebærer det oppjusterte skatteanslaget omtalt i statsbudsjett 2012 på 1,0 mrd. kroner en anslått økning av frie inntekter på netto 7,209 mill. kroner i forhold til revidert anslag etter 1. tertial 2011, fordelt med økte skatteinntekter på 21,083 mill. kroner og redusert rammetilskudd med 13,874 mill. kroner. Ved utarbeidelsen av skatteanslaget for 2012 har rådmannen lagt til grunn at den faktiske skatteinngangen i 2011 blir som forutsatt i rapporten etter 2. tertial 2011.

Kommunesektorens inntekter i 2012

I kommuneproposisjonen for 2012 la regjeringen opp til reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 5 og 6 mrd. kroner. Det ble varslet at mellom 3,75 og 4,25 mrd. kroner av veksten ville være frie inntekter. Regjeringen legger i forslaget til statsbudsjett opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntektene i 2012 på 5 mrd. kroner, tilsvarende 1,4 prosent. Av veksten er 3,75 mrd. kroner frie inntekter. Dette tilsvarer en realvekst i frie inntekter på 1,3 prosent, regnet fra anslått inntektsnivå for 2011 i revidert nasjonalbudsjett 2011. Veksten i frie inntekter foreslås fordelt med 3,150 mrd. kroner til kommunene og 600 mill. kroner til fylkeskommunene. Dette er i tråd med signalene i kommuneproposisjonen.

Regnet i forhold til nåværende anslag på regnskap for 2011 innebærer budsjettforslaget en reell økning i kommunesektorens inntekter på 4 mrd. kroner. Realveksten i de frie inntektene regnet på sammen måte anslås til 2,7 mrd. kroner. Det er da tatt hensyn til at skatteanslaget for 2011 er oppjustert med 1 mrd. kroner.

Pris- og lønnsvekst i kommunesektoren (deflatoren) i 2012 er anslått til 3,25 prosent, som er et vektet anslag for lønnsvekst på 4 prosent og prisvekst på 1,5 prosent. Kommunesektoren er kompensert for dette innenfor de foreslåtte inntektsrammene for 2012. Realveksten i kommunesektorens inntekter kommer altså i tillegg til kompensasjonen for pris- og lønnsvekst.

Veksten i frie inntekter må ses i sammenheng med kommunesektorens anslåtte merutgifter knyttet til befolkningsutviklingen. Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) utarbeider anslag for merutgifter knyttet til den demografiske utviklingen. Beregningene forutsetter at dekningsgrad, standard og produktivitet i tjenesteytingen er uendret. Beregninger utført av TBU indikerer at kommunesektoren kan få merutgifter i 2012 på om lag 2,9 mrd. kroner knyttet til den demografiske utviklingen. Dette er utgifter som må dekkes av kommunesektorens samlede inntekter. Departementet anslår den delen av kommunesektorens merutgifter knyttet til befolkningsutviklingen som må dekkes av frie inntekter til om lag 2,5 mrd. kroner.

I tabellen under vises hovedkomponenter i inntektsveksten i 2012, regnet fra inntektsnivået for 2011 i revidert nasjonalbudsjett 2011.

Tabell 1.2.2.1: Inntektsvekstens (realvekst) hovedkomponenter i 2012. Beløp i mrd. kroner

Frie inntekter	3,75
Tiltak finansiert over rammetilskuddet	0,8
Øremerkede tilskudd	0,2
Gebyrinntekter	0,3
Samlede inntekter	5,05

Av tiltak finansiert over rammetilskuddet har om lag 650 mill. kroner sammenheng med barnehager. Dette er kompensasjon for nominell videreføring av maksimal foreldrebetaling i barnehager, opptrapping av tilskudd til likeverdig behandling av offentlige og private barnehager, ett prosentpoengs opptrapping av minimumstilskudd til private barnehager, faktisk aktivitetsvekst i barnehager og omlegging av kontantstøtteordningen. Rammetilskuddet er i tillegg korrigert for valgfag i ungdomstinet med 1,5 timer på 8. trinn med 67 mill. kroner.

Det foreslås økte bevilgninger i form av øremerkede tilskudd til bl.a. rehabilitering og opprusting av skole- og svømmeanlegg og kirkebygg, flere omsorgsboliger og sykehjemsplasser, dagtilbud for demente og styrking av det kommunale barnevernet med inntil 70 nye stillinger.

Samhandlingsreformen iverksettes fra 2012. Som ledd i reformen overføres det om lag 5,6 mrd. kroner til kommunenes rammetilskudd fra de regionale helseforetakene. Midlene er knyttet til kommunal medfinansiering av spesialisthelsetjenester og ansvaret for utskrivningsklare pasienter. I tillegg vil det gis tilskudd over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett til oppbygging av et øyeblikkelig hjelp-tilbud i kommunal regi. Kostnadsnøkkelen for fordeling av rammetilskuddet er endret i forbindelse med samhandlingsreformen.

Kommunesektorens frie inntekter i 2012

Regjeringen legger opp til realvekst i de frie inntektene i 2012 på 3,75 mrd. kroner. Dette tilsvarer en realvekst på 1,3 prosent. Veksten er regnet fra anslaget på kommunesektorens inntekter i 2011 i revidert nasjonalbudsjett 2011. Veksten i frie inntekter fordeles 3,150 mrd. kr på kommunene og 600 mill. kroner til fylkeskommunene.

I kommuneproposisjonen 2012 ble det signalisert at skattøren skal fastsettes ut fra en målsetting om at skatteinntektene for kommunene skal utgjøre 40 prosent av de samlede inntektene. Som følge av samhandlingsreformen blir det overført om lag 5,6 mrd. kroner fra de regionale helseforetakene til kommunene i form av økt rammetilskudd. Disse midlene holdes utenom beregningsgrunnlaget ved fastsettelsen av skattøren. Den isolerte effekten av dette er at skatteandelen blir noe lavere enn 40 prosent.

Regjeringen legger opp til at den kommunale skattøren for personlige skattytere settes til 11,6 prosent, som er en økning på 0,3 prosentpoeng fra 2011.

Tabell 1.2.2.2 viser anslag på frie inntekter til primærkommunene i 2011 og 2012. Inntektene i 2011 er anslag på regnskap korrigert for oppgaveendringer. Anslag på regnskap innebærer at nivået på kommunesektorens skatteinntekter i 2011 er 1 mrd. kroner høyere enn det som ble lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett 2011, fordelt med 800 mill. kroner på kommunene og 200 mill. kroner på fylkeskommunene.

Rammetilskuddene er basert på regjeringens bevilgningsforslag.

Tabell 1.2.2.2: Frie inntekter i primærkommuner i 2011 og 2012 (nominelle priser). Beløp i mill. kroner

	2011	2012	Prosent endring
Skatter i alt	118 065	123 130	4,3
<i>Herav skatt på inntekt og formue</i>	<i>110 230</i>	<i>115 180</i>	<i>4,5</i>
Rammetilskudd	106 007	110 548	4,3
Sum frie inntekter	224 072	233 678	4,3

Den nominelle veksten i kommunenes frie inntekter i 2012 anslås til 4,3 prosent, regnet fra anslag på regnskap 2011. Med anslått prisvekst for kommunesektoren på 3,25 prosent i 2012, tilsvarer dette en realvekst på 1 prosent. Dette utgjør om lag 2,7 mrd. kroner. Det er da tatt hensyn til at skatteinntektene er oppjustert med 1 mrd. kroner.

Situasjonen for de enkelte kommuner vil naturlig nok variere i forhold til alle makrobeskrivelsene foran. Beregningene av hva Ringsaker kommune for egen del kan budsjettere med under de ulike inntektspostene, er vist i kapittel 4. De konkrete anslagene for Ringsaker kommune vedrørende skatt og rammetilskudd er presentert i kapittel 4.24 under omtalen av virksomhetsområde 90.

1.2.3 Lønns- og prisforutsetninger

I forslag til statsbudsjett for 2012 er det lagt til grunn en gjennomsnittlig lønnsvekst i 2012 på 4,0 prosent. SSB forventer i sin siste prognose i september en lønnsvekst i 2012 på 3,6 prosent, mens Norges Bank i sin pengepolitiske rapport fra oktober anslår lønnsveksten neste år til 4,25 prosent. DnBNOR Markets og Nordea Markets har i sine rapporter om økonomiske utsikter for 2012 et anslag på lønnsvekst i 2012 på hhv. 4,6 og 4 prosent.

Lønnsoppgjøret for 2012 er et hovedoppgjør, og samlet forutsettes det i budsjettet en ramme som utgjør om lag 4,2 prosent. Det vil alltid være usikkerhet ved et slikt anslag. Av lønnsrammen utgjør overheng anslagsvis 0,7 prosent. Til inndekning av oppgjøret i 2012 føres det opp en bevilgning på 34,574 mill. kroner; hvilket tilsvarer om lag 3,5 prosent. I den grad dette ikke er nok i forhold til hva som blir utfallet av lønnsoppgjøret i 2012, så er hovedregelen at resultatene selv må dekke det overskytende. Forhold vedrørende budsjettering av lønnsreserven er nærmere presentert og begrunnet i kapittel 4.22 under omtalen av virksomhetsområde 88 tilleggsbevilgninger.

Konsumprisindeksen (KPI) anslås i nasjonalbudsjettet for 2012 å øke med 1,5 prosent. Veksten i KPI-JAE (konsumprisindeks justert for avgiftendringer og utenom energivarer) anslås til 1,1 prosent. Prognoser fra hhv. SSB og Norges Bank viser en økning i KPI på hhv. 0,9 og 1,5 prosent. Rådmannen har i forslaget til budsjett 2011 lagt til grunn en prisvekst på 1,7 prosent fra 2011 til 2012. Andre driftsutgifter enn lønn er i budsjettforslaget for 2011 dermed i utgangspunktet kompensert med en slik prisvekst på 1,7 prosent.

I tråd med praksis vektet sammen forutsetninger om lønnsvekst (rådmannen har her benyttet 4,2 prosent med vekt om lag 70 prosent) og prisvekst (rådmannen har her benyttet 1,7 prosent med vekt om lag 30 prosent). Dette sammenvettede uttrykket for kostnadsvekst brukes i rammeberegningen til fremskriving av inntektsartene/gebyrene. I rådmannens forslag til budsjett 2012 er dermed i utgangspunktet disse inntektsartene forutsatt å øke om lag 3,6 prosent. Det vises til nærmere presentasjon av foreslåtte endringer i de ulike kommunale betalingsordningene i kapittel 5.2 samt i omtalen av de respektive virksomhetsområder i kapittel 4. Selve forslaget til gebyrregulativ for 2012 er inntatt i kapittel 3.1 i rosa bok.

Økonomiplanen føres i faste priser med 2012-kroneverdi. Avdragene som innarbeides med løpende priser i basis, er deflatert med utgangspunkt i en sats på 2,0 prosent for 2013-2015.